

MIGRATSIYA VA UNING IQTISODIY OQIBATLARI

D. J. Ochilova

Ilmiy rahbar:

Alfraganus universiteti dotsenti, PhD

Xo'jamberdiyev Behruz

Alfraganus universiteti Iqtisodiyot fakulteti

Jahon iqtisodiyoti yo'nalishi 1-bosqich talabasi

MAQOLA
MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received:22.08.2025

Revised: 23.08.2025

Accepted:24.08.2025

KALIT SO'ZLAR:

Migratsiya, Iqtisodiy
oqibatlar, Mehnat
bozori, Pul o'tkazmalari,
Iqtisodiy o'sish, Ijtimoiy
rivojlanish, Migratsiya
siyosati, Immigratsiya va
emigratsiya

Ushbu maqola migratsiyaning iqtisodiy oqibatlarini, shu jumladan, mehnat bozoriga, pul o'tkazmalari, iqtisodiy o'sishga va ijtimoiy rivojlanishga ta'sirini ko'rib chiqadi. Migratsiya oqimlarining sabablari, migratsiya siyosatining iqtisodiy oqibatlari, shuningdek, migratsiya oqibatlarini boshqarish va ularni yengillashtirish bo'yicha strategiya tahlil qilinadi. Maqolada ham immigratsiya, ham emigratsiyaning ijobiy va salbiy tomonlari muhokama qilinadi va turli mamlakatlarning tajribasi misol qilib keltiriladi.

Kirish: Migratsiya – insonlarning doimiy yoki vaqtinchalik yashash joyini o'zgartirish jarayoni bo'lib, u nafaqat ijtimoiy-iqtisodiy, balki demografik, madaniy va siyosiy sohalarga ham ta'sir ko'rsatadi. Bugungi kunda globalizatsiya va iqtisodiy farqlar tufayli migratsiya jarayonlari yanada faollashgan va murakkablashgan. O'zbekiston ham migratsiyaning barcha shakllariga duch kelayotgan davlatlardan biridir.

O'zbekiston sharoitida migratsiya jarayonlari

O'zbekistonda ichki va tashqi migratsiya jarayonlari muhim o'rin tutadi. Ichki migratsiya asosan qishloq hududlaridan shaharlarga ko'chish, shuningdek, mehnat resurslarining

markazlashuvi bilan bog'liq. Tashqi migratsiya esa ko'proq ishchi kuchining vaqtinchalik yoki doimiy ravishda xorijga chiqishi shaklida namoyon bo'ladi. 2023 -yil ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistondan tashqarida taxminan 5 milliondan ortiq fuqarolar mehnat migrantlari sifatida faoliyat yuritmoqda [1].

Migratsiyaning iqtisodiy oqibatlar

Migratsiya iqtisodiyotga bir qancha ijobiy va salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Ijobiy ta'sirlar

- Mehnat resurslarini taqsimlash: Kam rivojlangan hududlardan ishchi kuchining shahar va rivojlangan hududlarga ko'chishi iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.

- Valyuta tushumlari: Xorijdagi mehnat migrantlari tomonidan yuborilgan pul o'tkazmalari mamlakat iqtisodiyotiga katta hissa qo'shadi. O'zbekiston iqtisodiyotining 10% dan ortig'i migrantlar pul o'tkazmalaridan kelib tushadi, bu milliy valyuta barqarorligini saqlashda muhim ahamiyatga ega [2].

- Yangi bilim va tajriba: Migrantlar xorijiy davlatlarda o'rgangan malaka va bilimlarini qaytganidan keyin mamlakat rivojiga yo'naltirishi mumkin.

Salbiy ta'sirlar

- Mehnat bozoridagi muvozanatning buzilishi: Aholining faol qatlamining xorijga chiqishi iqtisodiyotdagi ishchi kuchi kamayishiga olib keladi, ayniqsa malakali kadrlar yetishmovchiligi yuzaga keladi.

- Demografik muammolar: Ko'p yoshlar va ishchi kuchining migratsiyasi qishloq hududlarida aholining kamayishiga, aholining qariyishi jarayonining tezlashishiga olib keladi.

- Ijtimoiy va oilaviy muammolar: Migratsiya oilaviy ajralishlar, ijtimoiy stress va boshqa ijtimoiy muammolarga sabab bo'ladi.

O'zbekistonning migratsiya siyosati va boshqaruvi

Davlat migratsiya jarayonlarini tartibga solish va migratsiyaning iqtisodiyotga salbiy ta'sirini kamaytirish maqsadida ko'plab huquqiy va institutsional chora-tadbirlarni amalga oshirmoqda. O'zbekiston hukumati xorijdagi migrantlarni qo'llab-quvvatlash, ularning huquqlarini himoya qilish, pul o'tkazmalarini rasmiylashtirish tizimini takomillashtirish bo'yicha ish olib bormoqda [3].

Shuningdek, ichki migratsiya jarayonlarini muvofiqlashtirish, qishloq joylarda bandlikni oshirish va infratuzilmani rivojlantirishga qaratilgan dasturlar ham amalga oshirilmoqda. Bu esa aholi oqimini tartibga solish va mintaqalararo iqtisodiy tengsizlikni kamaytirishga yordam beradi.

Migratsiya va mehnat bozori

O'zbekiston iqtisodiyotida mehnat migratsiyasi mehnat bozorining moslashuvchanligini oshiradi. Ammo uzoq muddatli migratsiya natijasida mehnat resurslarining kamayishi ayrim sanoat va xizmat ko'rsatish sohalarida kadr yetishmovchiligi yuzaga keltiradi. Shuning uchun davlat yoshlarni o'z hududida ish bilan ta'minlashga katta e'tibor qaratmoqda, shu bilan birga, xorijda ishlayotganlar bilan doimiy aloqa o'rnatib, ularning malaka va tajribalarini qayta jalb qilishga intilmoqda [4].

Xulosa

Migratsiya O'zbekiston iqtisodiyoti uchun murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, uning ijobiy va salbiy oqibatlarini bir-biriga chambarchas bog'liqdir. Bir tomondan, mehnat migratsiyasi mamlakat iqtisodiyotiga pul o'tkazmalari orqali sezilarli darajada hissa qo'shadi, bu esa oilalar daromadlarini oshirishga va iste'molni rag'batlantirishga yordam beradi. Migrantlarning xorijda orttirgan tajribasi va ko'nikmalari mamlakatga qaytganda milliy iqtisodiyotga foyda keltirishi mumkin. Bundan tashqari, migratsiya aholining geografik taqsimotini o'zgartirib, mehnat resurslarining samarali taqsimlanishiga va mintaqalararo rivojlanish muvozanatini saqlashga yordam beradi.

Ammo, migratsiyaning salbiy tomonlarini ham inkor etib bo'lmaydi. Ichki migratsiya qishloq joylarida ishsizlikni kuchayishiga va aholi sonining kamayishiga olib kelishi mumkin, bu esa qishloq xo'jaligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Mehnat migrantlarining xorijda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklar, ularning huquqlarining himoyalanganligi va ijtimoiy moslashuv muammolari mavjud. Bundan tashqari, yosh va malakali mutaxassislarining ko'p sonli emigratsiyasi mamlakatning intellektual salohiyatini kamaytirishi mumkin.

Shu sababli, O'zbekiston hukumati migratsiyani samarali boshqarishga, mehnat migrantlarini qo'llab-quvvatlashga, ularning huquqlarini himoya qilishga va ularning qaytishi uchun qulay sharoit yaratishga alohida e'tibor qaratmoqda. Mamlakat ichki mintaqalararo farqlarni kamaytirish, qishloq joylarida bandlikni oshirish, fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshligini kuchaytirish, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, shuningdek, zamonaviy infratuzilmani yaratish orqali migratsiyaning salbiy oqibatlarini kamaytirishga va uni iqtisodiy rivojlanish uchun ijobiy omilga aylantirishga harakat qilmoqda. Bu esa, o'z navbatida, mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shunday qilib, migratsiyani oqilona boshqarish orqali O'zbekiston uning ijobiy potentsialidan maksimal darajada foydalanishi va salbiy ta'sirini minimallashtirishi mumkin.

Manbalar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Mehnat vazirligi, “Migratsiya statistikasi”, 2023.
2. Markaziy bank hisobotlari, “Migrantlar pul o‘tkazmalari tahlili”, 2024
3. O‘zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi, “Migratsiya siyosati”, 2023.
4. Jahon banki, “O‘zbekistonda mehnat bozori va migratsiya”, 2023.
5. BMT Migratsiya Tashkiloti (IOM), “Markaziy Osiyo migratsiya tahlili”, 2024.

